

चैत्र, २०७५

परिक्षा तथा मूल्याङ्कन सम्बन्धि कष्टमाईज्ड
तालिम पाठ्यक्रम

आधारभूत तथा माध्यमिक तह

नेपाल सरकार
शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय
शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्र
सानोठिमी, भक्तपुर

विषयसूची

क्र. स.	विषयबस्तु	पृष्ठ सङ्ख्या
१	परिचय	१
२	तालिमको सक्षमता	१
३	तालिमकोविषयवस्तु	१
४	तालिम कार्यान्वयन कार्यविधि	२
५	तालिम मूल्याङ्कन	४
६	कार्ययोजना तथा प्रतिबद्धता	४

!= kl/ro

d"Nof^a\sg eg]sf] c]nf]sg tyf cGo dfWodaf6 s'g} sfo{sf] k|ult x]g[] b[li6sf]0f jf d"No lgwf{/0f sfo{ xf] . o;n] 7f]; lg0f{osf nflu cfwf/ k|bfg u5{ . d"Nof^a\sg lzlf0fsf] cleGg c^a\u xf] . ljb\ofyL{ d"Nof^a\sg eg]sf] ljb\ofyL{df s] s:tf l;sfO pknIAw k|fKt eof] jf ePg egL x]g[] k|l]mof xf] . d"Nof^a\sgnfO{ k|efjsf/L l;sfOsf] nflu cfwf/e"t ;t{sf ?kdf lnOPsf] 5 . kf7\oj]mdn] lgwf{/0f u/]sf pb\b]Zo cg';f/sf 1fg, l;k u/] jf u/]gg\ / slt dfqdf xfl;n u/] eg]/ n]vfhf]vf ug[]} sfo{nfO{ g} ljb\ofyL{ d"Nof^a\sg elgG5 . To;sf/0f lzlf0f l;sfO l]mofsnfksf]dfkg ug[] cfwf/ g} d"Nof^a\sg xf] . d"Nof^a\sgnfO{ ljb\ofyL{n] s] a'e]msf] 5 / s] ug{ ;S5 eg]/ olsg ug[]} pb\b]Zoaf6 k|of]udf NofOG5 . d"Nof^a\sgsf ;"rgfn] lab\ofyL{sf] :t/ / cj:yf, :yfg, slff, tx / z]lfl0fs /0fgLlt lgwf{/0f h:tf s'/fdf lg0f{o lng] sfo{df k|efj kf5{g\ . l;sfOsf nflu d"Nof^a\sg Hofb} dxTTjk"0f{ x'G5 .

lzlfsn] cfkm'n] cWofkg ug[]} ljifodf d"Nof^a\sg tyf kl/lf0fsf ;fwgx?sf] ljsf; ul/ kl/lf0f ug[]} l;k xfl;n u/]sf] x'g cfjZos 5 . d"Nof^a\sg / l;sfOsf] cGt{;DaGwsf] cfTd;flts/0f ub}{} l;sfOsf] d"Nof^a\sgsf nflu pko'St ;fwgsf] ljsf; ug[]{} l;sfOsf] kl/lf0f tyf d"Nof^a\sg ug[]} / pkrf/fTds lzlf0f sfo{]mddf o;sf] pkof]u ug[]{} ;Ddsf] l;ksf] ljsf; ug[] of] kf+r lbg] si6dfO{H8 tflnd sf]jif{sf] ljsf; ul/Psf] xf] .

@= tflndsf] ;lfdtf

kl/lf0f tyf d"Nof^a\sgsf ;Gbe{df lzlfxs;sf] k];fut lfdtf ljsf;df ;xof]u k'\nofpg] p2]Zon] o; kf7\oqmdsf] ljsf; ul/Psf] xf] . o; tflnd kZrft ;xefuL lzlfxs?df lgDg ;lfdtf? ljsf; x'g] ck]lff ul/Psf] 5 M

-s_ d"Nof^a\sgsf] cjwf/0ffsf] cfTd;flts/0f

-v_ ljb\ofyL{ lzlfdf xfn k|rlnt d"Nof^a\sg k4ltsf k|of]ufTds ;Lk ljsf;

-u_ lzlf0f l;sfO k|lqmofsf] ;Gbe{df d"Nof^a\sgsf] pko'St ;fwgx?sf] ljsf; / k|of]u

-3_ kl/lff tyf d"Nof^a\sgsf glthfnfO{ lzlf0f l;sfOdf pkof]u

३. तालिमका विषयवस्तु

यस तालिमका लागि तोकिएका मुख्य विषयवस्तुहरू देहायबमोजिम रहेका छन् :

क्र.स.	विषयवस्तु	विषयवस्तुको विस्तृतीकरण	सत्र संख्या
--------	-----------	-------------------------	-------------

१	मूल्याङ्कनको अवधारणा	<ul style="list-style-type: none"> ● मूल्याङ्कनको अवधारणा ● परिक्षा, लेखाजोखा र मूल्याङ्कन ● परीक्षाका प्रकार, उद्देश्य, ● स्तरिकृत परीक्षा र शिक्षक निर्मित परीक्षा: उद्देश्य, प्रकृया, फरक र सिमितता 	१
		<ul style="list-style-type: none"> ● निरन्तर मूल्याङ्कन, पोर्टफोलियो व्यवस्थापन र प्रयोग 	१
		<ul style="list-style-type: none"> ● अक्षराङ्क मूल्याङ्कन पद्धति 	१
२.	लर्निङ ट्याक्सोनोमि र प्रश्नका प्रकार	<ul style="list-style-type: none"> ● ब्लुम्स ट्याक्सोनोमि (न्यू ट्याक्सोनोमी) र प्रश्नका प्रकारहरु ● ब्लुम्स ट्याक्सोनोमिको शिक्षण सिकाइ र मूल्याङ्कनमा प्रयोग ● एक्काइसौं शताब्दिका सीपहरु/व्यवहारकुशल सीपहरुको शिक्षण सिकाइ र मूल्याङ्कन ● प्रयोगात्मक अभ्यास : प्रश्नहरुको लर्निङ ट्याक्सोनोमी (ब्लुम्स ट्याक्सोनोमि, न्यू ट्याक्सोनोमी र एक्काइसौं शताब्दिका सीपहरु) अनुसार वर्गिकरण (पुराना र प्रयोग गरिएका प्रश्नहरुमा अभ्यास) 	३
३.	प्रश्न निर्माण अभ्यास र विश्लेषण	<ul style="list-style-type: none"> ● प्रश्न निर्माण अभ्यास (पाठ्यक्रम, उद्देश्य, विशिष्टीकरण तालिका, ब्लुम्स ट्याक्सोनोमी/ न्यू ट्याक्सोनोमी र अक्षराङ्कन मूल्याङ्कनका व्याख्या (Descriptors) का आधारमा) ● प्रश्नको विश्वासनीयता र वैधता ● प्रश्न विश्लेषण (P-value, discrimination index, item-rest correlation, item-total correlation by using MS-Excel or SPSS) 	४
४.	उत्तर कुञ्जिका निर्माण	<ul style="list-style-type: none"> ● मार्किङ स्किमको अवधारणा, विश्वासनीय प्रश्नपत्र निर्माणमा मार्किङ स्किमको भूमिका, प्रयोग र उत्तर पुस्तिका परीक्षण, अन्तर परीक्षक विश्वासनीयता (Inter rater reliability) र यसको अभ्यास 	१
५.	नतिजा	<ul style="list-style-type: none"> ● परीक्षाको नतिजा विश्लेषण र प्रयोग (निर्माणात्मक र निर्णयात्मक क्षेत्रमा उपयोग, नतिजाको तुलना र 	२

	विश्लेषण	प्रस्तुतिकरण/प्रदर्शन) ● निदानात्मक परीक्षण, विश्लेषण र उपचारात्मक शिक्षण	
६	विविध	● प्रिटेष्ट, पोष्ट टेष्ट, अपेक्षा संकलन र सम्बोधन, तालिम कार्यान्वयन योजना,	२
	जम्मा सत्र		१५

- मूल्याङ्कनमा विशिष्टिकरण तालिकाको प्रयोग र निर्माण, उदेश्य

४. तालिम कार्यान्वयन कार्यविधि

क. तालिमको अवधि

यो तालिम पाँच दिन अवधिको हुनेछ । पाँचै दिन आमने सामने पद्धतीबाट शिक्षा तालिम केन्द्र मार्फत तालिम सञ्चालन हुनेछ । प्रति दिन तिन सत्रका दरले पाँच दिन अवधिमा १५ ओटा सेसनहरु सञ्चालन हुनेछन । प्रति सेसन एक घण्टा ३० मिनेटको हुनेछ ।

ख. तालिमको लक्षित समूह

यस तालिमको लक्षित समूह सामुदायिक विद्यालयका आधारभूत तह तथा माध्यमिक तहमा अध्यापनरत शिक्षकहरु हुनेछन् । सहभागी छनोटका लागि शिक्षा तालिम केन्द्रले सम्बन्धित शिक्षा विकास तथा समन्वय इकाइ, स्थानिय तह तथा विद्यालयहरूसंग आवश्यक सहकार्य गर्नेछ । यो तालिम सकेसम्म एउटै विषयका शिक्षकहरुको समूहमा सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।

ग. तालिम पाठ्यक्रम कार्यान्वयन प्रक्रिया

- आधारभूत तथा माध्यमिक तहमा अध्यापन गराउने शिक्षकहरुका लागि तालिम कार्यक्रम शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्रबाट स्वीकृत पाठ्यक्रमका आधारमा हुनेछ ।
- शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्रबाट स्वीकृत पाठ्यक्रमको २००० अर्थात ३ सेसनसम्म विषयबस्तु शिक्षा तालिम केन्द्रले स्थानीय सरोकारवालाहरुको परामर्शमा परिमार्जन तथा समायोजन गर्न सक्नेछ ।
- शिक्षा तालिम केन्द्रले स्थानीय आवश्यकता अनुसार ५ दिनको छुट्टै तालिम पाठ्यक्रम विकास गर्न सक्ने छ । यसरी विकास गरिएको पाठ्यक्रम शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्रबाट स्वीकृत गराएर मात्र तालिम सञ्चालन गर्नु पर्नेछ ।

घ. तालिम सहजीकरण

- शिक्षा तालिम केन्द्रका विषय विज्ञ प्रशिक्षक वा रोष्टर प्रशिक्षकबाट तालिम सेसन सहजीकरण गरिने छ । रोष्टर प्रशिक्षक छनोट गर्दा शिक्षकको पेसागत विकास प्रारूप, २०७२ ले तोकेको आधार पुरा गरेको व्यक्ति हुनुपर्दछ ।
- तालिमका सेसन सहजीकरण गर्दा सकेसम्म सूचना तथा सञ्चार प्रविधिलाई अधिकतम उपयोग गर्नु पर्नेछ ।
- तालिमका लागि आवश्यक पाठ्यक्रम, पाठ्यपुस्तक तथा अन्य सामग्रीहरु तालिम सञ्चालन अगावै व्यवस्था गर्नुपर्नेछ ।

- सिकाइ सहजीकरणका विधि तथा सूचना प्रविधिलाई पाठ्यक्रमका विषयगत विषयवस्तुसँग आबद्ध गरेर मात्र प्रयोग गर्नुपर्नेछ ।
- तालिम सञ्चालन गर्दा शिक्षा तथा मानवस्रोत विकास केन्द्र द्वारा विकास गरिएको तालिम सामग्रीको आधारमा सञ्चालन गर्नुपर्नेछ । सो सामग्रीका अलावा सामान्यतया सहभागी शिक्षकका माग र आवश्यकतालाई ध्यान दि“दै आवश्यकताअनुसार देहाय बमोजिमका विधि वा बहुविधि उपयोग गर्न सकिने छ :
 - ✓ प्रदर्शन तथा नमुना अभ्यास शिक्षण विधि
 - ✓ अन्तरक्रिया विधि
 - ✓ छलफल तथा समूह कार्य विधि
 - ✓ परियोजना कार्य विधि
 - ✓ अवलोकन विधि
 - ✓ मामला अध्ययन
 - ✓ समस्या समाधान र स्वअध्ययन विधि
 - ✓ खेल विधि
 - ✓ समूह शिक्षण विधि

५. तालिम मूल्यांकन

- क. यस तालिममा सहभागी शिक्षकहरुको मूल्याङ्कन निरन्तर रुपमा उनीहरुले तालिमका दौरान निभाएको भूमिका, सान्दर्भिक जागरुकता र तालिममा सहभागिता र दैनिक उपस्थितिका आधारमा गरिनेछ । छलफल, समुह कार्य र प्रस्तुतिका साथै प्रिटेष्ट तथा पोष्टटेष्ट पनि मूल्याङ्कनका आधार हुनेछन् ।
- ख. सहभागी शिक्षकहरुलाई तालिम प्रश्चात तालिम सम्पन्नताको प्रमाणपत्र प्रदान गरिनेछ ।

६. कार्ययोजना तथा प्रतिबद्धता

- क. सहभागीहरुले तालिम अवधिमा सिकेका ज्ञान तथा सीपको आधारमा विद्यालयमा गई प्रयोग गर्न सकिने कम्तिमा पाँच ओटा कार्यको कार्ययोजना बनाइ प्रस्तुत गर्नुपर्नेछ ।

क्र.स.	क्रियाकलाप	ीकन	कहिले	कसरी	कैफियत
१					
२					
३					
४					
५					

- ख. तालिम अवधिमा निर्माण गरिएका पाठयोजना समेत कार्ययोजनामा आबद्ध गरी कक्षा शिक्षण गर्नुपर्नेछ ।
- ग. सहभागीहरुले कार्ययोजना बमोजिमका सुधारहरु गर्ने प्रतिबद्धता शिक्षा तालिम केन्द्र समक्ष गर्नु पर्नेछ ।

घ.शिक्षकले जाहेर गरेको प्रतिबद्धता शिक्षा तालिम केन्द्रले विद्यालयलाई जानकारी गराउनुपर्नेछ ।

ΩΩΩ